

Asia: VN/2588/2024

Lausuntopyyntö: Arviomuistio kansallisen julkisten hankintojen tietovarannon perustamisesta ja ostolaskutietojen julkaisemisesta

Yleistä

Ovatko arviomuistion nykytilan kuvausta koskevat osiot oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia? Olisiko nykytilan kuvausta syytä täydentää joillain näkökulmilla tai tarpeellisilla tiedoilla?

Mielestämme ovat oikeansuuntaisia ja riittävän kattavia.

Ovatko arviomuistioissa esitetyt toimenpiteet vaikutuksineen oikeansuuntaisia? Olisiko toimenpiteitä syytä täydentää joillakin näkökulmilla jatkovalmistelussa?

Ajatuksena tämä on erittäin hyvä ja parantaisi koko tarpeesta maksuun prosessin läpinäkyvyyttä sekä vähentäisi ehkä suorahankintoja lisäämällä kilpailuttamispainetta hankintayksiköihin. On tärkeää kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, ettei hankintayksiköille koidu datan jakamisesta kohtuuttomasti lisää manuaalista työtä. Esimerkiksi vanhoille jo voimassa oleville sopimuksille ja niihin liittyville ostolaskuille ei ole mahdollista viedä nk. hankintatunnusta manuaalisesti. Lisäksi on hyvä huomioida mahdollisuuden tekemisen keskittämiseen niiltä osin, kuin joku tiedon keräämiseen liittyvä prosessivaihe voidaan hoitaa yhdessä paikassa, jotta eri hankintayksiköille ei koidu turhaa päällekkäistä työtä.

Hankintatietovarannon soveltamisala ja säädösympäristö

Onko hankintatietovarannon perustamisen ja ylläpidon edellyttämät sääntelytarpeet tunnistettu kattavasti?

Arviomuistiossa oli mielestämme selkeästi kuvattu mahdolliset vaadittavat lakimuutokset ja asetukset. Prosessissa on tärkeää huomioida vastuunjako mm. aineiston säilyttämisen ja tietopyyntöjen velvoitteiden osalta.

Onko sellaisia hankintayksiköitä tai hankintoja, jotka erityisesti tulisi rajata tulevan hankintatietovarantoa koskevan sääntelyn ulkopuolelle tai toisaalta sisällyttää siihen?

PuTu-hankinnat nyt ainakin. Ostolaskujen käsittelyn osalta on muutenkin haasteena, että laskujen rivitiedoilla olevat liikesalaisuustiedot eivät päädy vahingossa kerättävään dataan ja päädy julkisiksi. Inhimillisten virheiden mahdollisuus on erittäin suuri varsinkin, jos salaus edellyttää jonkin erillisen "rasti ruutuun" -valinnan tekoa. Uusi toimintatapa vaatii kattavaa ohjeistusta ja perehdytystä organisaatioiden sisällä. Vanhaakaan dataa ei voida julkaista sellaisenaan, koska on otettava huomioon myös sen osalta mahdollisuus salata tietoja. Lisäksi toimittajien (varsinkin ulkomaisten) osalta asian ohjeistaminen ja käytäntöön saaminen voi olla erittäin haasteellista.

Sisältävätkö hankintayksiköiden ostolaskutiedot henkilötietoja siinä määrin, että niiden käsittely saattaisi aiheuttaa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitetun korkean riskin? Jos kyllä, yksilöi, millaisia henkilötietoja tai erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja hankintadata voi sisältää.

Ainakin ostolaskujen mahdolliset liitteet voivat sisältää esimerkiksi asiantuntijoiden nimiä ja yhteystietoja, alihankkijoiden tietoja jne.

Mille organisaatioille tulisi säätää oikeus saada omien tehtäviensä kannalta välttämättömät tiedot hankintatietovarannosta salassapitosäännösten estämättä?

Tämä on organisaatiokohtaista ja tulisi määräytyä sen mukaan, mitä tietoja organisaatiot toiminnassaan tarvitsevat.

Hankintatietovarannon tietosisällöt

Puuttuuko hankintatietovarantoon kerättävien tietojen listauksesta joitakin olennaisia tietosisältöjä?

Ei puutu.

Puuttuuko toimenpiteistä jokin tietosisältöjä ja niiden hyödynnettävyyttä parantava toimenpide?

Ei puutu. On kuitenkin hyvä pitää mielessä mm. tulevaisuuden järjestelmien kehitys ja varmistaa jo alkuvaiheessa, että tieto on heti sellaisessa muodossa, että sitä voidaan helposti myös jatkossa hyödyntää uusiin hankkeisiin. Hankintayksiköissä on myös pienhankintoja, joihin liittyvät ostolaskut eivät kohdistu sopimuksille, mutta eivät kuitenkaan ole laittomia suorahankintoja. Näiden tiedot vääristävät jonkin verran lopputulemaa. Tulisiko näille sopimuksettomille ostoille olla erillinen seuranta esim. jonkinlaisessa "kaatoluokassa", jotta niiden määrä kuitenkin olisi nähtävissä? Tällöin nämä eivät puolestaan vääristäisi raportointia kilpailuttamattomien kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta antamalla väärää kuvaa kokonaistilanteesta.

Seurataanko hankintayksikkösi hankintasopimusten käyttöä sopimuskauden aikana sopimusjärjestelmän avulla tai muutoin? Onko sopimustietojen keräämiselle esitettävä alustava siirtymäaika riittävä?

Kyllä hankintayksikössämme seurataan sopimusten käyttöä. Hankintatietovarannolle esitetty alustava siirtymäaika on kuitenkin melko optimistinen, koska tämän käyttöönotto edellyttää laajojakin ohjelmistomuutoksia mm. Cludia, Hilman, Hanselin ja hankintayksiköiden omiin järjestelmiin. Lisäksi asia vaatii prosessien uudelleen tarkastelua, muutoksia niihin ja paljon asiantuntijatyötä sekä hankintayksiköissä, toimittajilla, että dataa käsittelevillä ja keräävillä palveluntuottajilla. On tärkeää tarkastella jokaisessa hankkeen vaiheessa, voisiko kaikkia hankintayksiköitä koskevia tehtäviä keskittää jollekin taholle (Esim. Hansel, Hilma tms.) jotta kaikissa hankintayksiköissä ei tehdä samaa päällekkäistä työtä, kuten tällä hetkellä esimerkiksi pakotetarkastusten osalta.

Lisäksi tiedot kerättävästä datasta ja sen mm. rakenteelliset vaatimukset tulisi olla hankintayksiköiden tiedossa hyvissä ajoin, jotta ne osataan huomioida hankintayksiköissä sisäisesti ennakolta mm. uusia järjestelmiä käyttöön otettaessa.

Näettekö estettä kerätä rakenteisena datana tarjousten vertailuperusteita ja vertailuhintoja/laatupisteitä koskevia tietoja?

Emme mikäli nämä vertailuperusteet ym. ovat kerättävissä sähköisesti suoraan kilpailutusjärjestelmästä kuten tällä hetkellä mm. hankintojen vaikuttavuustekijät

Moilanen Anniina
Verohallinto